

Geachte mevrouw Wiersma,

Naar aanleiding van mijn aanstelling als mestgezant op 12 maart j.l. heb ik op uw verzoek¹ drie exportmissies geleid met als doel het verkennen van de exportkansen naar kansrijke regio's voor Nederlandse organische meststoffen. Op basis van eerder onderzoek² is namelijk gebleken dat het noorden en oosten van Frankrijk, het oosten van Duitsland en het westen van Polen kansrijke gebieden zijn voor de afzet van Nederlandse dierlijke meststoffen. Om deze kansen nader te verkennen hebben drie exportmissies plaatsgevonden naar het oosten van Frankrijk (juli 2025) het westen van Polen en het oosten van Duitsland (oktober 2025). In deze brief zal ik een nadere toelichting geven over het programma, de delegaties, de resultaten van deze exportmissies alsmede de bevindingen van de opzet van de mestmissies en de bijbehorende kansen en uitdagingen om de export van organische meststoffen naar voornoemde regio's te vergroten.

Voorafgaand aan deze missies heeft het ministerie van LVVN samen met het landbouw attachénetwerk en de betrokken Nederlandse ambassades in Frankrijk, Polen en Duitsland een programma opgesteld op basis van de beschikbare studies, ervaringen en vragen vanuit de aangemelde deelnemers van de Nederlandse delegaties. Deze delegaties bestonden uit vertegenwoordigers van zowel de private als publieke sector zoals diverse mestverwerkers, transporteurs, brancheorganisatie Cumela, het ministerie van LVVN, de NVWA en NCM. Vooraf hebben de delegaties een aantal vragen geformuleerd:

- Welke factoren zijn van belang voor het realiseren van een duurzame samenwerking, een consistente afzet en kwaliteit van Nederlandse meststoffen naar de onderzochte regio's?
- Wat zijn de eigenschappen van de lokale (handels)cultuur, de landbouw en lokale mestmarkt?
- Wat is de houding van de akkerbouwers, de overheid en andere partijen zoals coöperaties en distributeurs ten opzichte van Nederlandse mestproducten?
- Welke ontwikkelingen zijn er op het gebied van wet- en regelgeving voor organische meststoffen in de verschillende bezochte regio's?
- Hoe kunnen logistieke uitdagingen, zoals de transportkosten en mogelijke retourvrachten efficiënt worden aangepakt, hoe gaan de regionale spelers om met de grote afstanden en kosten?

Om deze vragen te beantwoorden zijn er voor de drie missies programma's opgesteld die bestonden uit diverse presentaties en bedrijfsbezoeken. De presentaties gaven achtergrondinformatie over de (regionale) landbouw, de lokale mestmarkt en de beschikbaarheid van (organische) meststoffen. Daarnaast kwam de geldende wet- en regelgeving voor het exporteren van organische meststoffen aan bod, evenals de stappen en onderzoeken die lokale onderwijs- en kennisinstellingen ondernemen op het gebied van toepassing van organische mest en bodemkwaliteit. Zo kregen de deelnemers inzicht in de kansen en uitdagingen van de regionale landbouw en mestmarkt en in de manier waarop lokale overheden, onderwijsinstellingen en coöperaties agrariërs ondersteunen bij vraagstukken als het verbeteren van de bodemkwaliteit en waterschaarste. De presentaties werden afgewisseld met diverse bedrijfsbezoeken, variërend van groengasinstallaties tot akkerbouwbedrijven en graanmaalderijen. In de bijlage treft u een overzicht aan van de ervaren kansen en uitdagingen, met betrekking tot de export van organische meststoffen.

Op het einde van iedere exportmissie is er een team van deelnemers gevormd die het voortouw zullen nemen om te kijken hoe er opvolging gegeven kan worden aan de geïdentificeerde kansen. Vanuit mijn rol als mestgezant zal ik deze opvolging verder begeleiden. Hieronder volgen de samenvattingen van de respectievelijke missies.

¹ <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2025/03/12/aanstelling-gezant-voor-bevorderen-export-dierlijke-mest>

² <https://www.nmi-agro.nl/wp-content/uploads/2025/03/250320-Presentatie-plenaire-deel-12-3.pdf>

Frankrijk (6-8 juli 2025)

Tijdens de mestmissie zijn de kansen onderzocht in het oosten van Frankrijk in de regio van Nogent-Sur-Seine. De presentaties en bezoeken onder andere aan een coöperatie, akkerbouwers en mesthandelaren hebben bijgedragen aan een duidelijk beeld over de kansen voor Nederlandse meststoffen in deze regio. De regio kent een groeiende vraag naar organische meststoffen. Enerzijds is dit te verklaren door de toenemende vraag vanuit de biologische landbouw en biogasproducenten. Deze boeren zijn bereid extra te betalen voor meststoffen die bijdragen aan bodemgezondheid, minder uitspoeling veroorzaken en minder vaak toegepast hoeven te worden. Anderzijds is deze groei te verklaren vanwege de geopolitieke spanningen (onder andere de beschikbaarheid en prijs van kunstmest), veranderende wet- en regelgeving en het voeren van heffingen rondom het gebruik van geïmporteerde kunstmest. Daarnaast streeft Frankrijk naar een reductie van 26% voor het gebruik van kunstmest voor 2030. Door deze ontwikkelingen hebben verschillende Franse partijen aangegeven om het aandeel van organische mest te willen vergroten.

Na deze succesvolle missie hebben enkele delegatieleden een “coalition of the willing” gevormd om een samenwerking aan te gaan met een grote Franse coöperatie. Het doel van deze samenwerking is het opzetten van een meerjarig, structureel partnerschap waarbij organische meststoffen geleverd worden met een constante, hoogwaardige kwaliteit die voldoen aan de geldende wet- en regelgeving. Begin november 2025 heeft deze coöperatie een bezoek gebracht aan de (installaties van) deze delegatieleden om de samenwerking verder vorm te geven. Tijdens dit bezoek is het belang nogmaals benadrukt van het bieden van een hoogwaardige, constante kwaliteit met een goede kwaliteitscontrole via een certificeringskeurmerk.

Polen (6-7 oktober 2025)

De mestmissie heeft plaatsgevonden in de regio's Groot-Polen en Kujavië-Pommeren, omdat hier voor Poolse begrippen veel grootschalige landbouwbedrijven actief zijn op zandige grond met een lage bodemkwaliteit. De bezoeken aan onder andere diverse akkerbouwbedrijven, het lokale agrarisch adviescentrum en een agrarisch onderzoeksbedrijf tonen aan dat de Poolse landbouw zich kenmerkt door een traditionele cultuur. Hierin speelt mond-tot-mondreclame een belangrijke rol en investeren ondernemers pas in organische meststoffen zodra zij eerst duidelijke resultaten zien. De gesproken Poolse boeren erkennen de toegevoegde waarde van organische meststoffen voor de bodemkwaliteit, maar geven aan dat de prijs een doorslaggevende factor blijft. Bij een vergelijkbare prijs gaat de voorkeur uit naar organische mest boven kunstmest. Daarnaast gaf de Nederlandse delegatie aan behoefte te hebben aan meer duidelijkheid over de relevante Poolse wet- en regelgeving met betrekking tot de export van organische meststoffen.

Tijdens de diverse bedrijfsbezoeken en presentaties hebben enkele Poolse ondernemers en lokale overheden aangegeven open te staan voor samenwerking met de Nederlandse delegatie. Om dit mogelijk te maken, kan de samenwerking mogelijk verder worden uitgewerkt via twee trajecten. Enerzijds kan - in samenwerking met het ministerie van LNV, de NVWA, NCM en enkele delegatieleden - gewerkt aan het verbeteren van de informatievoorziening rondom mestexport naar Polen via de geldende wet- en regelgeving via een exporthandleiding. Hierbij kunnen de stappen worden onderzocht onder welke voorwaarden Nederlandse organische mestproducten kunnen worden toegelaten in Polen. Anderzijds kan er ingezet worden op het verbeteren van kennis omtrent organische meststoffen en het bouwen van een rendabele business case voor de export naar Polen. Ik zie daarbij kansen in een mogelijke samenwerking met de Poolse lokale landbouwkamer, overheid en boeren in samenwerking met enkele Nederlandse delegatieleden om de toegevoegde waarde van Nederlandse organische meststoffen voor de Poolse bodemkwaliteit nader te onderzoeken.

Duitsland (20-22 oktober 2025)

Het oosten van Duitsland is een interessante afzetmarkt voor Nederlandse meststoffen vanwege de gunstige geografische ligging ten opzichte van Nederland en het grote oppervlakte akkerland met relatief weinig vee. Om die reden bezocht de delegatie de regio's Saksen en Saksen-Anhalt. Bezoeken aan onder andere diverse akkerbouwbedrijven in de omgeving van Wanzleben en Leipzig, de hogeschool Anhalt in Bernburg en een grote graanmaalterij hebben daarbij bijgedragen aan een beter inzicht in de kansen die deze regio biedt. Op het gebied van energieproductie zoeken veel agrobedrijven met biogasinstallaties naar alternatieven voor het wegvallen van de duurzame energiesubsidies, aangezien het energiebeleid van de afgelopen 20 jaar met inzet op biogas in de

energiemix afloopt. Daarnaast is sinds 2023 15% van Duitsland aangewezen als 'Rote Gebiete'³. In deze gebieden gelden strengere regels voor het gebruik van (kunst)mest om het grond -en oppervlakte water te beschermen tegen nitraatvervuiling afkomstig uit de landbouw, zoals vastgelegd in de Europese Nitraatrichtlijn. Dit leidt ook tot een veranderende houding ten opzichte van (organische) mestproducten en bodemvruchtbaarheid. Zo wordt er gekeken naar humusopbouw, het verminderen van kunstmestgebruik en het stimuleren van het toepassen van organische meststoffen.

Vergelijkbaar met de uitkomsten van de exportmissie naar Polen gaven ook de Duitse gesprekspartners aan graag te willen samenwerken met de Nederlandse delegatie. Tegelijkertijd liet de Nederlandse delegatie weten dat er nog vragen zijn rondom de relevante wet- en regelgeving in de deelstaat Sachsen-Anhalt en behoefte te hebben aan meer onderlinge kennisdeling. Hier kunnen het ministerie van LNVN, de NVWA, NCM en enkele delegatieleden mogelijk aan bijdragen door de gevraagde informatie nader uit te werken. Daarnaast zou het van toegevoegde waarde kunnen zijn om een samenwerking op te zetten in pilotvorm tussen Nederlandse en Saksische hogescholen om kennis en toegevoegde waarde van organische meststoffen te vergroten. Op deze wijze kan nader onderzocht worden hoe kennisontwikkeling en testen kunnen bijdragen aan het vergroten van het marktpotentieel voor Nederlandse organische meststoffen in het oosten van Duitsland.

Aanbevelingen:

- De publiek-private samenstelling van de exportmissie onder leiding van een aangestelde gezant namens de Nederlandse regering heeft laten zien van toegevoegde waarde te zijn. Dit biedt tevens kansen om dit concept verder uit te werken. Stel daarom, in samenwerking met de betrokken landbouwattachés, een gecoördineerd plan van aanpak op om de exportkansen voor organische meststoffen zo effectief mogelijk te benutten.
- Zet in op een samenwerking met kennispartners en het bedrijfsleven om de kennis over wet- en regelgeving voor de toelating van organische meststoffen te verbeteren.
- Investeer in de importerende landen in kennisontwikkeling over de toegevoegde waarde van Nederlandse organische meststoffen door middel van op te zetten pilots. Laat de voordelen van (Nederlandse) organische mest duidelijk zien door samen te werken met Nederlandse ondernemers, Nederlandse kennisinstellingen, lokale overheidsinstanties en kennisinstellingen en het landbouwattachénetwerk.

Tenslotte wil ik dank uitspreken aan alle delegatieleden, de beleidsmedewerkers van het ministerie van LNVN, NVWA, NCM en de betrokken collega's op de Nederlandse ambassades in Parijs, Berlijn en Warschau voor het organiseren van deze exportmissies. Ik ben ervan overtuigd dat deze missies de aanzet hebben gegeven tot langdurige en intensieve betrekkingen tussen deze landen en Nederland op het gebied van kennis en export van organische meststoffen. Belangrijke voorwaarde daarvoor is dat de marktpartijen en overheid hierbij gezamenlijk optrekken.

Met vriendelijke groet,

Raymond Knops

³ <https://www.agroberichtenbuitenland.nl/actueel/nieuws/2025/05/22/kansen-en-uitdagingen-op-de-duitse-mestmarkt>

Bijlage 1: Analyse kansen en uitdagingen met betrekking tot mestexport(missies)

Om inzicht te krijgen in de mogelijkheden voor duurzame samenwerking op het gebied van export van organische meststoffen tussen Nederland en de onderzochte kansrijke regio's, is een SWOT-analyse opgesteld. Deze analyse geeft de belangrijkste sterktes, zwaktes, kansen en uitdagingen weer om de genoemde doelstelling te kunnen behalen. De sterktes en zwaktes gaan in op de factoren die bijdragen aan het succes van de mestexportmissies, zoals de wijze van organiseren en de samenstelling van de delegatie. De kansen en uitdagingen hebben betrekking tot externe factoren, zoals de lokale wet- en regelgeving, handelscultuur en visie op organische meststoffen.

Sterktes:

- De publiek-private opzet van de mestexportmissie had duidelijke meerwaarde: de gezamenlijke deelname van Nederlandse ondernemers, overheden en kenniscentra onderstreepte de serieuze benadering van Nederland en liet aan de gesprekspartners zien dat Nederlandse organische meststoffen kunnen bijdragen aan lokale uitdagingen zoals bodemvruchtbaarheid en waterschaarste.
- De delegatie bracht expertise samen op het gebied van mestverwerking, akkerbouw, bodemkwaliteit en exportmogelijkheden, mestbeleid, en (toezicht op) wet- en regelgeving. Deze publieke-private samenwerking droeg bij aan een versterkt netwerk, kennisdeling en stimuleerde het gezamenlijk opvolgen van de onderzochte (export) kansen.
- Zowel vanuit de Nederlandse zijde als Franse, Poolse en Duitse zijde hebben bedrijven, kennisinstituten en overheidspartijen aangegeven om open te staan voor een (langdurige) samenwerking. Daarnaast hebben enkele delegatieleden aangegeven dat de eerste overeenkomsten zijn gesloten richting een duurzame afzet van Nederlandse organische meststoffen.

Kansen:

- De Franse, Poolse en Duitse overheden hebben importheffingen ingevoerd op kunstmest uit Rusland. Hierdoor zullen de prijzen van kunstmest verder stijgen, wat kansen biedt om het gebruik van organische meststoffen te stimuleren als alternatief.
- In alle bezochte regio's zijn grootschalige landbouwbedrijven gevestigd die kampen met een verminderde bodemvruchtbaarheid en een tekort aan nutriënten. Deze problematiek hangt samen met de lage veebezetting en de beperkte beschikbaarheid van (organische) meststoffen. De gesprekspartners in Frankrijk, Polen en Duitsland gaven daarom ook aan positief te staan tegenover samenwerking op het gebied van (onderzoek naar) de toegevoegde waarde van organische meststoffen voor een betere bodemkwaliteit.
- De bovengenoemde samenwerking kan verder vorm krijgen via het plaatsen van Nederlandse organische meststoffen op proefvelden en gezamenlijke projecten met onderwijsinstellingen en lokale landbouwkamers, om de meerwaarde van Nederlandse organische meststoffen te onderbouwen. De resultaten kunnen bijdragen aan een grotere bereidheid van lokale boeren en coöperaties om te investeren in organische meststoffen in plaats van kunstmest.
- Er zijn verschillende mogelijkheden om de transportbewegingen naar de betrokken regio's te optimaliseren, bijvoorbeeld door gebruik te maken van Duitse waterwegen en multimodaal transport naar Polen.⁴
- Onder voorbehoud van de transportafstanden kunnen organische meststoffen in biogasinstallaties dienen als substituuut voor vaak duurdere of schaarsere grondstoffen, zoals maïs. Deze mogelijke kansen kunnen nader onderzocht worden in de opvolging van de mestexportmissies.
- Zowel publieke als private organisaties erkennen dat een gecertificeerd, stabiel en kwalitatief hoogwaardig organisch mestproduct kansen biedt voor het toetreden van de lokale markt. Het naleven van deze kwaliteitsnormen kan daarmee het proces vergemakkelijken om de mestproducten succesvol op de lokale markt te introduceren.

Zwaktes:

- De missies hebben aangetoond dat een publiek-private delegatie duidelijke meerwaarde biedt. Tegelijkertijd blijkt dat de profilering van de publieke en private partijen nog verder verbeterd kan worden, zodat hun specifieke rollen en bijdragen beter tot uiting kunnen komen.
- Bij de selectie van de bezochte locaties voor de mestexportmissie is rekening gehouden met regionale verschillen in kennis en vraag naar organische meststoffen en reisafstanden. Dit leidde tot een beperkt zoekgebied. Bij sommige locaties was er geen (ervaren) tekort aan organische meststoffen, omdat de benodigde afzet lokaal al was geregeld.

Uitdagingen:

- De mestmarkt in de landen die we bezocht hebben wordt van oudsher gekenmerkt door een hoge prijselasticiteit. Schommelingen in transportkosten en de prijzen van andere grondstoffen, zoals graan, dragen hier sterk aan bij. Dit bemoeilijkt het realiseren van een stabiele en duurzame afzet tegen een acceptabele prijs.
- Onduidelijkheid over het Nederlandse mestbeleid, de ontwikkeling van de omvang van de veestapel, onzekerheid over de opschaal mogelijkheden van mestverwerkingscapaciteit maken het moeilijk de lange termijn beschikbaarheid en schaal van Nederlandse meststoffen voor export in te schatten.
- Boeren in de betreffende landen houden nog te vaak vast aan de bestaande methoden van (kunst)bemesting. De bestaande cultuur en traditie beperken mogelijk de transformatie naar verbetering en verandering ten opzichte van het gebruik van organische meststoffen. Daarnaast bestaan veel misverstanden over de voordelen van organische mest. Ook kennisinstituten hebben hiermee te maken.
- De ervaringen uit het verleden met Nederlandse meststoffen zijn niet altijd consistent. Kwaliteitsverschillen, verontreinigd digestaat met metaalresten en plastic, en eerdere incidenten rondom mestfraude hebben bij sommige afnemers geleid tot een terughoudende houding en een wisselend beeld over Nederlandse mestproducten.
- De Nederlandse delegaties ervaren de wet- en regelgeving rond mestproducten als complex, bureaucratisch en vaak veranderlijk.
- De grote transportafstanden verhogen de transportkosten. Zowel de gekozen transportmethode als de mogelijkheid om retourvrachten mee te nemen, zijn van groot belang om een rendabele business case te kunnen bouwen.
- De mate waarin boeren ter plekke georganiseerd zijn verschilt per land en regio. Boeren in Duitsland en Polen zijn minder verenigd dan in Frankrijk. Dit maakt het moeilijker om vraag en aanbod van organische meststoffen bij elkaar te brengen en vraagt om een aangepaste aanpak voor het opbouwen van structurele samenwerking.

⁴ <https://topsectorlogistiek.nl/wp-content/uploads/2025/11/Duurzame-mesttransport-2.pdf>